

דברי הספד להגר"ש גורן זצ"ל ליום השנה הראשונה לפטירתו

(א) ירי"א מתכבדת להיות האכסניא לכנס-אזכרה זה לכבוד הגאון האדיר, מי שהיה הרב הראשי לישראל משך השנים הכי-גורליות של קיומה, הגאון רבי שלמה גורן זצ"ל. וכבוד מיוחד נודע לנו שאלמנתו הרבנית, תחי', וגיסו הרב הראשי לחיפה, הרה"ג ר' שאר ישוב כהן שליט"א, נוכחים כאן אצלנו.

(ב) לא פעם זכתה ישיבתנו לקבל פניו. הגיד שעורים כאן, ביקר אצלנו, וכיבדנו אותנו כיאות גם לאיש גם למשרתו הרמה.

(ג) הנני זוכר את הפעם הראשונה ששמעתי על הרב גורן--לפני שנתפרסם כ"גאון" ונודע כבר כ"עילוי". היה זה בערך לפני 45 שנים, השתמשתי אז במאמר הלכתי שחיבר בענין השימוש בחשמל בשבת, ומה מאוד נתרשמתי מן ההגיון הבריא, כושר הניתוח, השיטתיות כשמציע את שיטות הראשונים, וגם העוז האינטלקטואלי שלו שאיפן אורחותיו גם בהלכות גם בהליכות. ושם המשפחה אז לא היה "גורן" כי אם "גאָראַנטשיק"... לפחות, כך חתם שמו על המאמר ההוא.

(ד) את מקומו בתולדות עם ישראל בטוח, וזה בשני מישורים או שתי מְשֻׁרוֹת: כרב הראשי הצבאי של צה"ל, ורה"ר לישראל.

(ה) בתור הרה"ר הצבאי, תִּפְקֵד באופן היסטורי. הוא הוא שִׁבְכָּך עוז אישיותו והכבוד שרחש בעיני כל הגורמים הצבאיים והמדיניים, התקין את כל הִסְדָּרִים הנחוצים והנאותים אשר הודות להם נשאר הצבא פתוח לחיל הדתי, והוא אשר פסק את ההלכות המקובלות על הכל להתנהגות החייל הדתי.

(ו) הקריירה שלו כרה"ר לישראל היתה יותר קָשָה--לאזרחים לא יכולים לתת פקודה!--ויותר מסובכת ויותר גורלית. בעיות באו לפניו אשר אפילו בימי הסנהדרין בלשכת הגזית היו דנים עליהן לזמן ממושך, והוא נאלץ לִפְסֹק אותן תוך זמן קצר מאוד. כך עשה פעם אחר פעם, וכאילו קִיפֵּל את הזמן על-ידי גאונותו, ויצא ממנו דבר שלם ונהדר, אם כי לא תמיד בחינת כולי-עלמא לא פליגי. הרב גורן לא ידע הרבה מנוחה במשך רבנותו, ודומני שלא היה להוט אחרי המנוחה והשלווה. מחוז חפצו היה--האמת, לא הנוֹחִיות. אבל המגמה הסופית שלו היתה--דוקא השלום, כלומר, השלום שבתוך מחנה ישראל, השלום בין כל הזרמים הרבים בארץ, בין כל הגורמים והמחנות, בין הממשלה להאוכלוסיא--שלום המְרָבִי שאפשר להשיגו במסגרת ההלכה, לאֲפֹשֶׁר את העם כולו לחיות בצוותא.

ז) דומני שיש לתאר שני התפקידים האלה במונחים הלכתיים. הראשון--ככהן משוח מלחמה, והשני--ככהן גדול.

ח) אם יש אדם בימינו שזכה לתואר זה של "כהן משוח מלחמה"--אין ספק שהרב גורן הוא האיש. הראשון שְׁכִיחַן במשרה זו, הוא קבע את אופיה וְהָרִים את יוקרתה של הרבנות הצבאית בעיני כל העם. הוא היה בעל מרץ שלא ידע פְּחָד. קיים בעצמו מה שהכהן משו"מ הצהיר לעם: "האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו". הֶחָדִיר את גבורתו לתוך לבבות חייליו וקידש שם שמים בהתנהגותו.

ט) הירושלמי (מגילה א-י) אומר שאם כי אסור לאדם אחד לשמש הן הכה"ג הן כמשו"מ בבת אחת, בכל זאת אפשר למשו"מ להמנות אח"כ ככה"ג. ואחד מן ההבדלים בין שתי במשרות הוא שכה"ג בנו יורשו וממלא מקומו, משא"כ במשו"מ. המפורשים דנים בהֶסְבֶּרֶת הבדל זה, בעיקר החת"ס. וידוע גם הֶהְסָבֵר שהציע הרב קוק: המלחמה היא בבחינת חיי שעה, ואילו השלום הוא חיי עולם, לפי שמטרת המלחמה אינה לעצמה, אלא לשם השלום שְׂיוֹשָׁג בסופה, ולכן א"א להנחיל משרת משו"מ לבן, אבל כן אפשר לכה"ג שבנו יתמנה במקומו.

ט) הרב גורן זכה לשנתי השולחנות. הצטיין כמשו"מ, ועלה לְכֶסֶּס הכהונה הגדולה. בתור הרה"ר לישראל שימש ככהן הגדול מֶאֱחָיו, ופְּסָקִיו יישארו כדגם של גדול בישראל שלא היה מיראי ההוראה... אמת נכון הדבר, הרב גורן לא נחבא בין הכלים, היה איש הציבור, ולא מנע את עצמו ממחלוקת לשם שמים. אם גורלו היה שענני הפולמוס יִרְחֲפוּ מעל לראשו, הלא מלחֶמֶת הדעות היתה רק כלי אשר בו חָתַר אחרי השלום--אבל לא שלום שְׂוָא, לא שלום של שקר, לא שלום דמיוני, לא שלום בניגוד לתורה. אצלו נתקיים הכתוב, "השלום והאמת אָהְבוּ", והיו לאחדים בידו. אם אהרון הכהן הגדול היה "אוהב שלום ורודף שלום", הלא הרב גורן התמחה דוקא בתפקיד של "רודף שלום"--רדף אחריו, קפץ עליו, הכריח אותו, ולא נתן לשלום להתחמק ממנו...

י) בטבע האדם, שאין מעריכים אותו כדבעי עד שנעלם ממנו, עד שאינו. הרב גורן נעדר ממנו, ומקומו נפקד מבין יושבי מְדִין בעם ישראל. גדול היה האדם, וגדול הכאב על פטירתו מעלמא הֶדִין לחיי עולם.

יא) יהא זכרו ברוך ינוח בשלום, וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

נחום לאב ז' כסלו תשנ"ו